

Küreselleşme, Finansal Gelişim ve Ekonomik Politika Belirsizliği Arasındaki Çok Yönlü Etkileşimler: Bir Literatür Taraması ve Analitik Çerçeve

*Multifaceted Interactions Between Globalization, Financial Development and Economic Policy
Uncertainty: A Literature Review and Analytical Framework*

Elif Tokgöz^a

Feyza Arıca^b

Özet

Bu çalışma, küreselleşme, finansal gelişim ve ekonomik politika belirsizliği arasındaki karmaşık ve çok yönlü ilişkileri kapsamlı bir literatür taramasıyla incelemektedir. Günümüzün entegre küresel ekonomisinde, bu üç unsurun birbirini nasıl etkilediği ve ekonomik istikrar ile büyüme üzerindeki etkileri büyük önem taşımaktadır. Çalışma, küreselleşmenin finansal piyasaları nasıl derinleştirdiğini ve yaygınlaştırdığını, bunun da finansal gelişime yol açtığını analiz etmektedir. Çalışmada, literatürdeki temel teorik yaklaşımları ve ampirik bulguları sentezleyerek, bu etkileşimlerin hem pozitif hem de negatif yönlerini ortaya koymaktadır. Küreselleşmenin getirdiği avantajlar arasında daha etkin sermaye tahsisi ve ekonomik büyüme potansiyeli bulunurken, finansal bulaşma riskleri ve politika alanının daralması gibi dezavantajlar da mevcuttur. Finansal gelişimin, ekonomik şoklara karşı bir tampon görevi görebileceği ancak aynı zamanda spekülasyon balonları ve finansal krizler için zemin hazırlayabileceği vurgulanmaktadır. Son olarak, ekonomik politika belirsizliğinin bu dinamikler üzerindeki etkisi incelenmektedir; belirsizliğin yatırım ve tüketim kararlarını nasıl etkilediği, dolayısıyla ekonomik performansı nasıl şekillendirdiği tartışılmaktadır. Bu analizler ışığında, makale gelecekteki araştırmalar için bir analitik çerçeve sunarak, politika yapıcılar için daha dirençli ve sürdürülebilir ekonomik stratejilerin geliştirilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Finansal Gelişim, Ekonomik Politika Belirsizliği, Ekonomik Büyüme, Finansal Krizler.

Jel Kodları: B40, F02, G10

Abstract

This study examines the complex and multifaceted relationships between globalization, financial development, and economic policy uncertainty through a comprehensive literature review. In today's integrated global economy, how these three elements interact and their impact on economic stability and growth are of paramount importance. The study analyzes how globalization deepens and expands financial markets, leading to financial development. This study synthesizes key theoretical approaches and empirical findings in the literature, revealing both the positive and negative aspects of these interactions. While the advantages of globalization include more efficient capital allocation and the potential for economic growth, it also has disadvantages such as financial contagion risks and a narrowing of policy space. It emphasizes that financial development can act as a buffer against economic shocks but can also pave the way for speculative bubbles and financial crises. Finally, it examines the impact of economic policy uncertainty on these dynamics, discussing how uncertainty affects investment and consumption decisions and, consequently, how it shapes economic performance. In light of these analyses, the article aims to contribute to the development of more resilient and sustainable economic strategies for policy makers by providing an analytical framework for future research.

Keywords: Globalization, Financial Development, Economic Policy Uncertainty, Economic Growth, Financial Crises.

Jel Codes: B40, F02, G10

^a Doktora Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İktisat Bölümü, elif_mudam@hotmail.com, 0009-0002-6096-7099

^b Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat, İktisadi Gelişme - Uluslararası İktisat, feyzarica@gmail.com, 0000-0002-5552-347X

GİRİŞ

Küreselleşme, finansal piyasaların derinleşmesi ve uluslararası entegrasyon, son birkaç on yıldır dünya ekonomisini şekillendiren temel dinamikler olmuştur. Bu süreçler, ekonomik büyümeyi teşvik etme ve refahı artırma potansiyeli taşıırken, beraberinde ekonomik politika belirsizliği gibi önemli zorlukları da getirmiştir.

Küreselleşmenin derinleşmesiyle birlikte, finansal sistemlerin ülke ekonomileri üzerindeki etkisi ve önemi eşi benzeri görülmemiş bir düzeye ulaştı. Nitekim 2008’de finans piyasalarında patlak veren ve çoğu gelişmiş ekonomiyi derinden etkileyen küresel kriz, finansal sistemin dünya ve yerel ekonomilerdeki kritik rolünü acı bir şekilde ortaya koydu.

Yaygın görüşe göre finansal sistemin ilerlemesi, uzun vadede ekonomik büyüme ve kalkınmayı pozitif yönde destekler. Ekonomik büyüme ise, bir ülkedeki üretim miktarındaki artışı ifade etmektedir. Ayrıca büyüme, ülkede yaşamını sürdüren fertlerin sosyo-kültürel yaşantılarına başka bir ifadeyle yaşam standartlarının kalitesine yön vermektedir (Yağmur, 2024: 2729). Ancak bir ülkedeki herhangi bir makroekonomik istikrarsızlık, finansal gelişmenin sağladığı faydaları tersine çevirme ve ekonomik büyümede olumsuzluklara yol açma potansiyeli taşır. Tersine, dinamik bir finansal sistemin ülkenin makroekonomik göstergelerine olumlu katkılar sunarak hızlı ekonomik büyümeyi tetikleme olasılığı da yüksektir. Bu bağlamda, Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomilerde hem makroekonomik koşullar hem de finansal gelişmişlik düzeyi, ülkenin ekonomik performansı açısından aynı derecede belirleyici faktörlerdir.

Bu makale, küreselleşmenin finansal gelişme üzerindeki etkisini, bu etkileşimin yarattığı ekonomik politika belirsizliğini ve bu belirsizliğin küresel ekonomiler üzerindeki potansiyel sonuçlarını inceleyecektir.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde küreselleşme, finansal gelişme ve ekonomik politika belirsizliği açıklanacaktır.

1.1. Küreselleşme

Küreselleşme, mal, hizmet, sermaye ve bilginin uluslararası hareketini kolaylaştırarak ekonomiler arasındaki karşılıklı bağımlılığı artırmıştır (Şimşek, 2011: 4).

Finansal Derinleşme ve Verimlilik Artışı: Küreselleşme, ülkelerin uluslararası sermayeye erişimini kolaylaştırarak finansal derinleşmeyi teşvik eder. Bu durum, yatırımların finansmanını sağlayarak ekonomik büyümeyi destekler. Ayrıca, uluslararası rekabet ve bilgi akışı, finansal sektörde verimlilik artışına yol açabilir.

Risk ve Kırılganlıklar: Finansal küreselleşme, uluslararası finansal şokların bir ülkeden diğerine daha hızlı yayılmasına neden olabilir. Gelişmekte olan ekonomiler, ani sermaye çıkışları veya kur şokları gibi dış şoklara karşı daha kırılgan hale gelebilir.

Teknolojinin Rolü: İletişim ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler, finansal işlemlerin hızını ve hacmini artırarak küreselleşmeyi ve finansal entegrasyonu hızlandırmıştır.

1.2. Finansal Gelişme

Ülke ekonomilerinde tasarruf-yatırım sürecinin etkin işlemesi, finansal sistemin merkezi rolüyle yakından ilişkilidir. Finansal gelişim ise, yalnızca finansal sistemin ekonomik büyüklüğünü artırmakla kalmayıp, aynı zamanda hizmet kalitesi ve verimliliği gibi niteliksel boyutlarda da ilerlemesini ifade eder.

Finansal gelişim kavramı da küreselleşme kavramı gibi tanımında fikir birliğine varılamamıştır ama genel bir açıklamayla; ülkelerin finans sisteminde yaygın biçimde kullanılan finansal araç çeşitliliğinin artış göstermesi, bu araçların daha geniş biçimde kullanılabilir duruma getirilmesidir. Kısaca finansal piyasaların gelişmişliği finansal gelişmişliği göstermektedir (Mammadov, 2016: 13).

Finansal gelişmişlik, literatürde çeşitli şekillerde tanımlanan kapsamlı bir kavramdır. Erim ve Türk (2005: 23) ise, bunu ülkelerin finansal sistemlerinde kullanılan finansal araçların çeşitlenmesi ve yaygınlaşmasıyla ilişkilendirir. Özetle, Mammadov’a göre (2016: 13), finansal piyasaların genel gelişimi finansal gelişmişliğin temel göstergesidir.

Finansal gelişme, finansal genişleme ve finansal derinleşme süreçleri aracılığıyla gerçekleşir. Bu, tasarruf ve yatırım fırsatlarının daha etkin ve verimli alanlara yönlendirilmesini sağlar. Demirtaş (2014: 14-15), finansal genişlemeyi finansal kurum ve pazarların büyümesiyle birlikte finansal hizmet çeşitliliğinin artması olarak tanımlar. Finansal derinleşme ise, finansal araçların çeşitliliğini ve finansal sistemin ölçütlerini yansıtır. Başka bir ifadeyle, finansal derinleşme, finansal değerlerin gelire oranındaki artışı da ifade eder. Bu durum, finansal varlıkların ulusal gelirdeki payını artırırken vade yapılarını da uzatır. Faiz oranlarındaki artış tasarrufları teşvik ederken, uzayan vade yapıları ve artan ürün çeşitliliği

yatırımcılara daha fazla seçenek sunar. Bu sayede yatırım ortamı iyileşir ve ekonomik büyüme desteklenir (Demirtaş, 2014: 14-15).

Finansal gelişme, sermaye birikimini artırmanın yanı sıra teknolojik inovasyon süreçlerini de iyileştirir. Akdemir'e (2010: 35) göre bu durum, finansal sistemin şu işlevleri sayesinde gerçekleşir:

- Tasarrufların toplanması ve en etkin alanlara tahsis edilmesi,
- Yatırım yapılan veya yapılacak şirketlerin denetlenmesi,
- Yatırımlardaki risklerin çeşitlendirilerek azaltılması,
- Mal ve hizmet takasının kolaylaştırılması

Finansal gelişme, ekonomik büyüme için kilit bir rol oynar. Kaynakların etkin tahsisini sağlayarak yatırımların finansmanını kolaylaştırır ve risk yönetimini güçlendirir (Beck, Demirgüç-Kunt ve Levine, 2003: 138). Dahası, finansal gelişme sadece ekonomik büyümeyi değil, aynı zamanda gelir eşitsizliğinin azaltılması, yoksullukla mücadele ve genel sosyal kalkınma gibi daha geniş ekonomik ve sosyal hedeflere de önemli katkılar sunar.

1.3. Ekonomik Politika Belirsizliği

Belirsizlik, temel olarak, ekonomik karar alıcıların (tüketiciler, firmalar ve politika yapıcılar) gelecekteki olaylara ve koşullara ilişkin net bir perspektiften yoksun olmaları durumunu ifade eder. Bu tanımsal muğlaklığına rağmen, kavramın kapsamı oldukça geniştir; mikro düzeydeki firmaların büyüme hızı ve genel büyüme oranları gibi spesifik ekonomik değişkenlerden, makro düzeydeki savaş veya iklim değişikliği gibi küresel ve yapısal faktörlere kadar uzanır (Bloom, 2014: 153). Bu geniş yelpaze, belirsizliğin ekonomik aktörlerin davranışları ve dolayısıyla genel ekonomik performans üzerindeki yaygın ve potansiyel olarak yıkıcı etkilerini anlamak için elzemdir.

Küreselleşen piyasa koşulları, ulusal ekonomilerdeki olumsuz finansal dinamiklerle birleştiğinde, birçok çokuluslu şirketi yerel pazarlarında erişilemeyen fırsatları kovalamak üzere yabancı yatırımlara yönlendirmiştir. Bu eğilim hem firmalar hem de ev sahibi ülkeler için çok boyutlu bir bilinmezlik ve belirsizlik ortamı yaratmıştır. Nitekim 2008 küresel finans krizinin ardından, dünya finans piyasalarında borç verme süreçlerinde gözle görülür bir ihtiyatlılık ve titizlik geliştiği belirtilmektedir (Athreye, Saeed ve Baloch, 2021: 1-3). Dahası, son dönemdeki finansal krizler bağlamında, iktisatçılar ve politika yapıcılar tarafından sergilenen kararsız veya belirsiz söylem ve girişimlerin ekonomik sonuçlar üzerinde kayda değer etkilere sahip olduğu gözlemlenmektedir (Gürsoy, 2021: 121).

Ekonomik politika belirsizliği, literatürde farklı açılardan ele alınsa da temelinde gelecekteki hükümet politikalarının öngörülemezliğiyle ilişkili risk barındırır. Bazı iktisatçılar bu kavramı, para ve maliye politikalarındaki belirsizliklerin piyasa oynaklığına katkısı olarak tanımlarken, Wu ve Jin (2021: 3) ise daha geniş bir perspektifle, politika yapıcıların yatırım, üretim, tüketim, tasarruf ve borçlanma gibi ekonomik birimleri doğrudan ilgilendiren kararlarındaki belirsizliği vurgular. Abel'in 1983 tarihli çalışmasında, (Al-Thaqeb ve Algharabali 2019: 2) bu kavramı, ekonomik ekosistemi etkileyen beklenmedik değişiklikler ile para, maliye veya diğer hükümet politikalarındaki değişikliklerin şirketler üzerindeki etkileri olarak daha spesifik bir biçimde ifade eder. Bu farklı tanımlamalara rağmen, ortak payda, tanımlanmamış gelecekteki hükümet politikaları ve düzenleyici çerçevelerle ilişkili ekonomik risk olmasıdır. Ancak, belirtmek gerekir ki iktisatçılar arasında ekonomik politika belirsizliği konusunda henüz tam bir fikir birliğine varılamamış, her iktisat okulu bu kavramı kendi teorik çerçevesi içinde incelemiştir.

1.3.1. Ekonomik Politika Belirsizliğinin Ölçülmesi

Ekonomik politika belirsizliğiyle ilgili endişeler, özellikle ABD'deki partizan anlaşmazlıkları, Euro Bölgesi krizleri ve Küresel Finansal Kriz'in ardından belirgin şekilde artmıştır. ABD ve Avrupa Birliği'nde kamu maliyesi, mevzuat ve para politikasına ilişkin belirsizlikler 2008-2009 yıllarında keskin bir ekonomik düşüş ve ardından yavaş bir toparlanmaya yol açmıştır.

Politika belirsizliğinin etkilerini ortaya koymak amacıyla Baker, Bloom ve Davis (2015), Amerika Birleşik Devletleri için bir ekonomik politika belirsizliği indeksi geliştirmiştir. Bu indeks, 1985'ten itibaren belirsizliğin nasıl evrildiğini incelemektedir. İndeks, ABD'nin önde gelen 10 gazetesindeki makalelerin sıklığını yansıtır; bu makaleler "ekonomi" veya "ekonomik", "belirsiz" veya "belirsizlik" ve "kongre", "bütçe açığı", "ABD merkez bankası", "kanun", "kanuni düzenleme" veya "Beyaz Saray" gibi kelimeleri içerir. Gazete makalelerinin kullanılmasının nedeni, veri sıkıntısı çeken ülkeler için daha doğru analizler sunması ve geçmiş ekonomik/politik durumlar için yararlı bir vekil değişken olmasıdır. Benzer bir yöntemle, Baker, Bloom ve Davis tüm G10 ekonomilerini kapsayan bir ekonomik politika belirsizliği indeksi oluşturmuştur. Bu sayede, belirsizliğin ölçümünde daha az alternatifte sahip ülkeler için büyük fayda sağlamaktadır.

Baker, Bloom ve Davis'in (2015) bu yaklaşımı, gazete güvenilirliği, doğruluğu, eğilimi ve tutarlılığına ilişkin potansiyel endişeleri gündeme getirir de yazarlar bu endişeleri gidermek için ekonomik politika belirsizliği indeksini çeşitli

boyutlarda değerlendirmişlerdir. İlk olarak, kendi ölçümleri ile (zımnî borsa oynaklığı gibi) diğer politika belirsizliği ölçümleri arasında güçlü bir ilişki bulunmuştur. İkinci olarak, geliştirilen indeks ABD Merkez Bankası'nın "Beige Books"ında bahsedilen politika belirsizliğiyle karşılaştırılmıştır. Üçüncü olarak, sağ ve sol eğilimli gazetelere dayalı ekonomik politika belirsizliği göstergelerinin benzer şekilde hareket ettiği ve politik bakış açısının indeksi ciddi ölçüde çarpıtmadığı sonucuna varılmıştır. Dördüncü olarak, önemli ABD gazetelerinden rastgele seçilen 1200 makale üzerinde yoğun bir denetim yürütülmüştür. Çeşitli eğitim süreçlerinden geçen öğrencilerin ve yazarların gözetiminde makaleler dikkatlice incelenmiş; insan eliyle oluşturulan ve bilgisayar destekli yöntemlerle elde edilen veriler karşılaştırılmış ve aralarında yüksek derecede bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Baker, Bloom ve Davis, 2015: 2).

2. LİTERATÜR

Küreselleşme, finansal gelişme ve ekonomik politika belirsizliği arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Bu sebeple araştırmaya yakın çalışmalar incelenmiştir.

Kandil vd. (2015) araştırmalarında gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler grubuna ait 32 ülke için, 1989-2012 yıllarına ait küreselleşme ve finansal kalkınma arasındaki etkileşimi araştırmışlardır. Finansal kalkınma, küreselleşme ve ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilerken, küreselleşme ise ekonomik büyümeye katkı sağlamakta ancak finansal kalkınmaya etki sağlamamaktadır.

Ünsal (2023) araştırmasında, 1997-2018 yılları için finansal gelişme, küreselleşme ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi panel veri analiz yöntemi ile incelemiştir. Varılan sonuçlar ise, AB'ye üye olan geçiş ekonomisi ülkelerinde uzun dönemde küreselleşme, teknolojik yenilik ve finansal gelişmişlik yoksulluğu azaltırken, SSCB'den ayrılan ve sonradan BDT'de yer alan ülkelerde küreselleşme, teknolojik yenilik ve finansal gelişme kısa dönemde yoksulluğu azaltır fakat uzun dönemde ise yoksulluğu azaltmamaktadır.

Brogaard ve Detzel (2012), çalışmalarında 21 gelişmekte olan ve gelişmiş ülke için 1990-2012 yıllarını baz alarak ekonomik politika belirsizliği ve borsa değişkenlerini kullanarak ARDL yöntemi ile incelemişlerdir. Ekonomik politika belirsizliğindeki artış borsa üzerinde negatif yönde etkiye sahiptir.

Hassan vd. (2018) çalışmasında, 1998 ve 2016 yılları için ABD'nin, Kanada, Çin, Almanya, Japonya ve Birleşik Krallık ile olan ticaret ilişkilerinde ekonomik politika belirsizliğinin etkilerini asimetrik ARDL yöntemini kullanarak incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, ekonomik politika belirsizliği ile ABD'nin ticari akışları arasında negatif yönlü bir ilişkiye sahiptir.

Chang vd. (2015), ekonomik politika belirsizliği ve borsa değişkenlerini kullanarak 7 OECD ülkesi için (Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, İspanya, İngiltere ve ABD) 2001-2013 dönemini Bootstrap panel nedensellik testini kullanarak incelemişlerdir. Ekonomik politika belirsizliğinin İtalya ve İspanya borsalarında etkili olduğu ve borsadan ekonomik politika belirsizliğine doğru nedenselliğin İngiltere ve ABD'de önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Li (2021), ABD'de 85 imalatçı firmanın ihracat ve ithalatının, ekonomik politika belirsizliği ile ilişkisini panel veri analiz yöntemiyle 2000-2018 dönemi için incelemişlerdir. Ulaşılan sonuçlar ise, ekonomik politika belirsizliğindeki artışın ithalatçıların başarılı sözleşme uygulamasındaki endişelerin aratacağı ve yerli ihracatçı performansını negatif yönde etkileyeceğini göstermektedir.

Songur ve Sertkaya (2023) çalışmalarında, ekonomik politika belirsizliği ile döviz kuru arasındaki ilişkiyi BRIC ülkeleri için 1997 ve 2022 yılları için incelemişlerdir. Ekonomik politika belirsizliği ile döviz kuru arasında uzun dönemli ilişkinin varlığı sonucuna ulaşmışlardır.

Tam (2018), 1998- 2016 yılları için ABD ve Çin ile ticaret yapan 45 ülke için, ekonomik politika belirsizliğinin küresel ticaret akımları üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre ABD'de ekonomi politika belirsizliğinin, dünyanın geri kalanıyla olan ticari bağlantıları nedeniyle küresel ticaret akışlarını önemli ve güçlü bir biçimde etkisi altına aldığı göstermektedir. Çin'in ABD ile gerçekleştirdiği yakın ticaret bağlantıları sebebiyle (özellikle DTÖ üyeliğinden sonra) ABD'deki ekonomik politika belirsizliği şokunun Çin'in ihracatını ciddi biçimde etkisi altına aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yayı (2024), 22 ülke için 1997 ve 2020 yıllarını baz alarak ticaret yer çekimi modeliyle inceleme yapmıştır. 1997 ve 2020 yılları için ticaret yer çekimi modeliyle inceleme yapmışlardır. İkili ticaretin, ihracat ve ithalatın hem iç hem de dış politika belirsizliğinden olumsuz ve önemli ölçüde etkilendiği sonucuna ulaşmışlardır.

Syed (2025), çalışmasında BRICS ülkeleri için yeşil yatırımların ekonomik politika belirsizliği, finansal gelişim ve ekonomik büyüme için etkilerini inceliş ve uzun vadede finansal kalkınma ve ekonomik büyümenin yeşil yatırımları arttırmada olumlu bir role sahip olduğunu buna karşılık ekonomik politika belirsizliğinin, BRICS ekonomilerinde yeşil yatırımları azalttığı sonucuna ulaşmıştır. Panel nedensellik testine göre yeşil yatırımlar, finansal gelişim ve ekonomik

büyüme arasında çift yönlü nedensellik varken, yeşil yatırımlar, finansal kalkınma ve ekonomik politika belirsizliği arasında ise tek yönlü nedensellik tespit edilmiştir.

Quin ve Su (2025) makalelerinde, VAR modeli oluşturarak ekonomik politika belirsizliğindeki artışın finansal piyasa operasyonları üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre ekonomik politika belirsizliğindeki artışın başlangıçta finansal piyasanın kırılganlığını daha da kötüleştirdiği, önemli bir oynaklığa sebebiyet verdiği ve istikrarını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Fakat Çin'in finans piyasası, bu etkiyi zaman içinde kademeli biçimde azaltan ve dönüştüren bir mekanizmaya sahiptir. Fakat özetle, piyasanın düzenleme mekanizmasına rağmen, artan ekonomik politika belirsizliği Çin'de finansal sürdürülebilirliği engellemektedir.

Jai vd. (2020) çalışmalarında, BRIC ülkeleri için 2004 ve 2018 yılları için ekonomik politika belirsizliği ile finansal inovasyon arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırma sonucunda, ekonomik politika belirsizliği ile finansal inovasyon arasında uzun vadeli bir ilişkinin varlığı söz konusudur.

Colombo (2013), 1999-2008 yılları için ABD'de ekonomik politika belirsizliğinin sanayi üretimini ne derece etkilediğini incelemişlerdir. Çalışma sonucunda ekonomik politika belirsizliğindeki şokların sanayi üretimini önemli ölçüde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Novy ve Taylor (2020), Amerika Birleşik Devletleri için VAR analiz yöntemini kullanarak 1962 ve 2012 yılları için ekonomik politika belirsizliği ve ithalat arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmadan elde edilen sonuca göre ekonomik politika belirsizliği ve ithalat arasında bir ilişkinin varlığı söz konusudur.

3. SONUÇ

Küreselleşmenin hız kazanması ve ülkelerin ekonomik büyümesiyle birlikte küresel ticaret, ekonomik patlama ve daralma dönemlerinden ciddi şekilde etkilenebilmektedir. Bu dinamik ortamda ekonomik politika belirsizliği, gelecekteki hükümet politikalarına ilişkin öngörülemezliği ifade ederek, çeşitli makroekonomik değişkenler üzerinde önemli ve çok yönlü etkiler yaratmaktadır.

Ekonomik politika belirsizliği, küresel finansal sistemin son yıllardaki önemli belirleyicilerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Özellikle finansal sistemin merkezi aktörleri olan bankalar, ekonomik ve siyasi dalgalanmalardan yüksek derecede etkilenmektedir. Ekonomik krizler ve jeopolitik gerilimler gibi belirsizlik faktörleri banka kârlılığını düşürürken, küreselleşmenin getirdiği yoğun rekabet ortamı bankaları öngörülemeyen risklere açık hale getirerek performanslarını olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda, bankaların sağlam ve dayanıklı bir finansal yapıya sahip olması, sistemik istikrar açısından kritik bir öneme sahiptir.

Genel olarak, sunulan bilgiler ışığında, ekonomi politika belirsizliğinin uluslararası ticaret üzerinde çok yönlü ve genellikle baskılayıcı etkileri olduğu açıktır. “Bekle ve gör” stratejilerinin yaygınlaşması, yatırım ve tüketim ertelenmesi, girişimci beklentilerindeki olumsuz değişimler ve artan risk algısı, ticaret akışlarını önemli ölçüde yavaşlatmaktadır. Bu bulgular, politika yapıcılara, uluslararası ticareti sürdürülebilir kılmak ve küresel ekonominin istikrarını sağlamak adına şeffaf, öngörülebilir ve tutarlı ekonomi politikaları izlemenin ne denli kritik olduğunu bir kez daha göstermektedir.

Literatürde, ekonomi politika belirsizliğinin uluslararası ticaret akımları üzerindeki etkilerine dair sınırlı sayıda ampirik ve teorik çalışma bulunmasına rağmen, bu çalışmaların ortak bulgusu, söz konusu belirsizliğin ticaret hacmini ve akışlarını daraltıcı bir etki yarattığına işaret etmektedir. Bu durum, belirsizliğin işletmelerin karar alma süreçleri üzerindeki olumsuz yansımalarıyla açıklanmaktadır.

Küreselleşme; mal, hizmet, sermaye ve bilginin ülkeler arasındaki akışını kolaylaştırarak dünya ekonomilerini birbirine bağlayan temel bir süreçtir. Bu süreç, özellikle finansal küreselleşme aracılığıyla, finansal piyasaların sınır ötesi entegrasyonunu hızlandırmıştır. Sermayenin daha serbest dolaşımı, finansal piyasaların derinleşmesine ve genişlemesine olanak tanıyarak finansal gelişimi teşvik etmiştir. Finansal gelişim ise, ekonomik büyüme için gerekli olan sermaye birikimini ve tahsisini iyileştirerek, risk paylaşımını artırarak ve finansal aracılığı güçlendirerek ekonomilere önemli faydalar sağlayabilir. Daha sofistike finansal araçlar ve piyasalar, yatırımların daha etkin bir şekilde fonlanmasına ve ekonomik şoklara karşı daha iyi bir tampon oluşturulmasına yardımcı olabilir.

Ancak finansal küreselleşmenin getirdiği faydaların yanı sıra ciddi riskler de bulunmaktadır. Artan sermaye akışkanlığı, ani sermaye çıkışları veya girişleri nedeniyle döviz kuru oynaklıklarına ve finansal istikrarsızlıklara yol açabilir. Küresel finansal piyasaların entegrasyonu, bir ülkedeki finansal krizin hızla diğer ülkelere yayılmasına, yani finansal bulaşmaya zemin hazırlayabilir. Bu durum, özellikle gelişmekte olan ekonomiler için kırılganlıkları artırabilir ve ulusal otoritelerin bağımsız para ve maliye politikaları uygulama kapasitesini sınırlandırabilir.

Küreselleşme, ekonomik politika belirsizliğini artırabilir. Küresel gelişmeler (örneğin, büyük bir ticaret savaşının patlak vermesi, küresel salgınlar, jeopolitik gerilimler), ulusal politika yapıcılarının tepki vermesini gerektirecek yeni ve

öngörülemeyen şoklar yaratabilir. Bu da ulusal politikaların geleceği hakkında belirsizliği artırır. Ayrıca, uluslararası anlaşmalar ve taahhütler, ulusal politikaların bağımsızlığını sınırlandırabilir ve bu da iç politika yapımında ek belirsizlik yaratabilir.

Ekonomik politika belirsizliği ve finansal piyasalar genellikle belirsizliğe karşı duyarlıdır. Yüksek ekonomik politika belirsizliği dönemlerinde, yatırımcılar riskten kaçınma eğilimine girer, bu da sermaye piyasalarında volatiliteye ve likidite sıkışıklığına yol açabilir. Finansal olarak daha gelişmiş ekonomilerde, belirsizliğin finansal kanallar aracılığıyla reel ekonomiye yansıma hızı ve şiddeti artabilir. Tersine, iyi düzenlenmiş ve şeffaf bir finansal sistem, politika belirsizliğinin olumsuz etkilerini bir dereceye kadar hafifletebilir. Ancak, finansal inovasyonlar ve karmaşık ürünler de belirsizlik dönemlerinde riskleri daha da artırabilir.

Bu üç unsur arasındaki etkileşimler döngüsel ve karşılıklıdır. Örneğin, yüksek küresel belirsizlik (küreselleşmenin bir sonucu olarak), ulusal düzeyde ekonomik politika belirsizliğini artırabilir. Bu artan belirsizlik, finansal piyasalarda dalgalanmalara yol açarak finansal gelişimin istikrarsızlığını artırabilir veya finansal aracılığı engelleyebilir. Tersine, finansal piyasalardaki hızlı gelişmeler ve entegrasyon, hükümetler için yeni düzenleyici zorluklar ortaya çıkararak politika belirsizliğini tetikleyebilir.

Bu karmaşık ilişkilerin anlaşılması, politika yapıcılar için hayati öneme sahiptir. Daha şeffaf ve öngörülebilir ekonomik politikalar, belirsizliği azaltarak yatırım ve büyümeyi teşvik edebilir. Küreselleşmenin faydalarını en üst düzeye çıkarırken risklerini yönetmek için uluslararası iş birliği ve koordinasyon kritik hale gelmektedir. Ayrıca, finansal sistemlerin dayanıklılığını artırmak, olası krizlere karşı hazırlıklı olmak ve politika yapımında esnekliği korumak, küresel entegrasyonun getirdiği zorluklarla başa çıkmak için temel stratejilerdir.

Makale, literatürdeki temel teorik yaklaşımları ve ampirik bulguları titizlikle sentezleyerek, bu etkileşimlerin hem faydalı hem de zararlı yönlerini ortaya koymaktadır. Küreselleşmenin getirdiği avantajlar arasında daha etkin sermaye tahsisi, artan verimlilik ve ekonomik büyüme potansiyeli bulunurken; finansal bulaşma riskleri, dış şoklara karşı artan kırılganlık ve ulusal politika alanının daralması gibi dezavantajlar da ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Finansal gelişimin, ekonomik şoklara karşı bir tampon görevi görebileceği, risk paylaşımını artırabileceği ancak aynı zamanda spekülasyon balonlarının oluşumu ve potansiyel finansal krizler için zemin hazırlayabileceği vurgulanmaktadır. Son olarak, ekonomik politika belirsizliğinin bu dinamikler üzerindeki etkisi incelenmekte; belirsizliğin yatırım ve tüketim kararlarını nasıl olumsuz etkilediği, dolayısıyla ekonomik performansı nasıl şekillendirdiği kapsamlı bir şekilde tartışılmaktadır. Bu analizler ışığında, makale gelecekteki araştırmalar için sağlam bir analitik çerçeve sunarak, politika yapıcılarının hızla değişen küresel ekonomik ortamda daha dirençli, sürdürülebilir ve kapsayıcı ekonomik stratejiler geliştirmelerine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

KAYNAKÇA

- AKDEMİR, B. (2010). Türkiye’de Finansal Gelişme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- AL-THAQEB, S. A. and ALGHARABALI, B. G. (2019). “Economic policy uncertainty: A literature review”. The Journal of Economic Asymmetries, 20.
- ATHREYE, S., SAEED, A. and BALOCH, M. S. (2021). “Financial crisis of 2008 and outward foreign investments from China and India”. Journal of World Business. 56(3).
- BAKER, S. R., BLOOM N. and DAVIS, S. (2015). “Measuring economic policy uncertainty”. NBER Working Paper Series, w21633.
- BAKER, S. R., BLOOM, N. and DAVIS, S. J. (2016). “Measuring economic policy uncertainty”. The quarterly journal of economics, 131(4), 1593-1636.
- BECK, T. DEMİRGÜÇ-KUNT, and LEVINE, R. (2003). “Law, endowment and finance”. Journal of Financial Economics, 70(2), 137-180.
- BLOOM, N. (2014). “Fluctuations in uncertainty”. Journal of Economic Perspectives, 28(2), 153-176.
- BROGAARD, J. and DETZEL, A. (2012). “The Asset Pricing Implications of Government Economic Policy Uncertainty”. University of Washington Mimeo.

- CHANG, T., CHEN, W. Y., GUPTA, R. and NGUYEN, D. K. (2015). "Are stock prices related to political uncertainty index in OECD countries? Evidence from the bootstrap panel causality test". *Economic Systems*, 39(2), 288-300.
- COLOMBO, V. (2013). "Economic policy uncertainty in the US: does it matter for the Euro area?". *Economic Letters*, 121, 39-42.
- DEMİRTAŞ, C. (2014). *Finansal Gelişme, Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin İncelenmesi: Türkiye Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi, Aksaray.
- ERİM, N. ve TÜRK, A. (2005). "Finansal Gelişme ve İktisadi Büyüme". *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 10, 21-45.
- GÜRSOY, S. (2021). "Küresel Ekonomik Politik Belirsizliğin (GEPU) Döviz Kuru, Enflasyon ve Borsa Etkisi: Türkiye'den Kanıtlar". *Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 5, 120-131.
- HASSAN, S., SHABI, S. and CHOUDHRY, T. (2018). "Asymmetry, Uncertainty and International Trade". Swansea University, School of Management, <https://rahwebdav.swan.ac.uk/repec/pdf/WP2018-24.pdf>
- JAI, Z., HAJDARI, B., KHALID, R., WEI, J. and QAMRUZZAMAN, M. (2020). "Economic Policy Uncertainty and Financial Innovation: Is There Any Affiliation?". <https://doi.org/10.20944/preprints202011.0491.v1>
- KANDIL, M., SHAHBAZ, M. and NASREEN, S. (2015). "The Interaction between Globalization and Financial Development: New Evidence from Panel Cointegration and Causality Analysis". *Empirical Economics*, 49(4). <https://doi.org/10.1007/s00181-015-0922-2>
- LI, J. (2021). "Economic Policy Uncertainty, Contracting Frictions and Imports Sourcing Decisions". *Economics Letters*, Vol: 200.
- MAMMADOV, E. (2016). "Finansal Gelişme ve Ekonomik Büyüme: Azerbaycan Örneği". Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- NOVY, D. and TAYLOR, A. M. (2020). "Trade and uncertainty". NBER Working Paper Series, No: 19941, https://www.nber.org/system/files/working_papers/w19941/w19941.pdf
- QIN, M. and SU, W. S. (2025). "The Uncertainty of Economic Policy: A Hinder For Financial Sustainability?". *Management of Sustainable Development*, 17(1), 1-16, <https://doi.org/10.54989/msd-2025-0001>.
- SONGUR, M. ve SERTKAYA, B. (2023). "Döviz Kuru ile Ekonomik Politika Belirsizlik Endeksi Arasındaki İlişkinin Fourier Yaklaşımı ile Analizi: BRIC Ülkeleri Örneği". *Journal of Academic Opinion*, 3(1), 11-15.
- SYED, A. A. (2025). "Exploring the Influence of Economic Uncertainty, Financial Inclusion and Development on Green Investments in BRICS Economies Towards Achieving Sustainable Development Goals". *Global Business Review*.
- ŞİMŞEK, H. (2011). *Küreselleşme Kavramı, İktisadi Boyutu ve Türkiye'ye Yansıması*. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- TAM, P. S. (2018). "Global Trade Flows and Economic Policy Uncertainty". *Applied Economics*, 50(34-35), 3718-3734.
- ÜNSAL, A. (2023). *Geçiş Ekonomilerinde Finansal Gelişme Küreselleşme ve Yoksulluk İlişkisi: Panel Veri Analizi*. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- YAĞMUR, İ. (2024). "Türkiye'de İstihdamsız Büyüme Hipotezinin Analizi: Fourier Kantil Nedensellik Testi". *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 59(4), 2728-2746.
- YAYI, C. L. (2024). "Economic Policy Uncertainty and Trade: Does Export Sophistication Matter?". *Applied Economics*, 56(2), 169-185.
- WU, H. and JIN, X. (2021). "Economic Policy Uncertainty and Cost Stickiness." *Management Accounting Research*, 52, 100750.